

Õiguskantsler

Priit Pikamäe
Riigikohus
kantselei@riigikohus.ee

Teie 03.09.2013 nr 4-3-118-13

Meie 19.09.2013 nr 9-2/131153/1304023

**Arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluses
Kuni 31.12.2010 kehtinud riigilõivuseaduse § 56 lg 1 ja lisa 1**

Austatud Riigikohtu esimees

Pöördusite minu poole ja küsisite põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 3-4-1-38-13 (maa-, ringkonna- ja Riigikohtus tsiviilasi nr 2-09-55000) arvamust 01.01.2009 kuni 22.10.2009 kehtinud riigilõivuseaduse (RLS) § 57 lg 1 (sisuliselt § 56 lg 1, vt täpsustus kirja p-s 5) ja lisa 1 sätete põhiseaduspärasuse kohta, mis koostoimes nägid ette kohustuse tasuda tsiviilasjas hinnaga kuni 450 000 krooni hagiavalduselt riigilõivu 45 000 krooni.

Tutvusin Tallinna Ringkonnakohtu 27.08.2013 määrusega nr 2-09-55000 ja **leian, et:**

- 1. Tallinna Ringkonnakohtu 27.08.2013 algatatud põhiseaduslikkuse järelevalve menetlus on lubatav;**
- 2. põhiseaduse § 15 lg 1 lausega 1 ning §-ga 11 ei olnud kooskõlas hagi esitamise ajal kehtinud RLS § 56 lg 1 koostoimes lisaga 1, mille alusel tuli tsiviilasjas hinnaga üle 400 00 krooni kuni 450 000 krooni tasuda hagiavalduselt riigilõivu 45 000 krooni.**

Selgitan oma seisukohti alljärgnevalt. Ühtlasi teatan, et ei soovi asja arutamist suulises menetluses.

I Vaidlusalused sätted

Riigilõivuseadus (kehtivus 01.10.2009 kuni 22.10.2009, § 56 lg 1 kehtivus 01.01.2009 kuni 31.12.2010)

„§ 56. Hagiavalduse, avalduse ja kaebuse läbivaatamine

(1) Hagiavalduse esitamisel tasutakse riigilõivu lähtuvalt hagihinnast käesoleva seaduse lisa 1 järgi või kindla summana.

[---]

Lisa 1 riigilõivuseaduse juurde „RIIGILÕIVU TÄISMÄÄRAD AVALDUSE ESITAMISE EEST TSIVIILKOHTUMENETLUSES (KROONIDES)“

Tsiviilasja hind kuni, k.a	Riigilõivu täismäär
400 000	
450 000	45 000

»

II Õiguskantsleri seisukoht

1. Põhiseaduslikkuse järelevalve lubatavus – vaidlusaluse sätte asjassepuutuvus

1. Tsiviilasjas nr 2-09-55000 tasus hageja 20.10.2009 riigilõivu 50 000 krooni (asja hind 445 339 krooni¹). Harju Maakohtu 14.03.2011 otsus selles tsiviilasjas ja Tallinna Ringkonnakohtu 15.11.2011 otsus kostja apellatsioonkaebuse ja hageja vastuapellatsioonkaebuse rahuldamata jätmise kohta jõustusid pärast Riigikohtus kassatsioonkaebuse menetlusse võtmata jätmist 05.03.2012. Jõustunud kohtuotsusega jäid hageja menetluskulud maakohtus 22% ulatuses ning apellatsiooniastme menetluskulud 5% ulatuses hageja kanda, samuti jäid hageja kanda maakohtu menetluskulud ühe kostja (kostja II) suhtes.

2. Hageja esitas 28.03.2012 avalduse menetluskulude kindlaksmääramiseks. Harju Maakohtu 11.09.2012 määrusega rahaldas kohus hageja taotluse osaliselt. Kostjad vaidlustasid maakohu määruse ning tõid muu hulgas välja, et hagiavalduselt nõutud ja tasutud riigilõiv summas 50 000 krooni (vastab 3 195,58 eurole) on vastuolus põhiseadusega. Riigikohus tühistas 12.06.2013 Tallinna Ringkonnakohtu 20.12.2012 määruse ning saatis asja uueks läbivaatamiseks tagasi samale ringkonnakohtule.

3. Riigikohus ei nõustunud ringkonnakohtu seisukohaga, mille järgi ei tulnud määruskaebuse lahendamisel kohaldada riigilõivu tasumist ettenägevat normi ega hinnata selle põhiseaduspärasust. Riigikohus selgitas, et kostja(te)l ei olnud võimalust tugineda hagiavalduse esitamise ajal kehtinud riigilõivuseaduse sätete põhiseadusvastasusele, mis nägid ette hagiavalduse esitamisel riigilõivu tasumist. Sellise taotluse esitamine osutus võimalikuks alles pärast kohtute otsuste jõustumist 05.03.2012, kui hageja esitas 28.03.2012 menetluskulude kindlaksmääramise avalduse ning taotles hagi esitamisel tasutud riigilõivu 50 000 krooni (vastab 3 195,58 eurole) väljamõistmist kostjalt. Kuivõrd kostjal ei olnud põhimenetluse ajal alust tugineda hagiavalduse esitamisel riigilõivu tasumist ettenägevate sätete põhiseadusvastasusele, oli kohtul kohustus sätete põhiseaduspärasust kontrollida menetluskulude kindlaksmääramise avalduse lahendamisel. Riigikohus rõhutas, et asja uuel läbivaatamisel peab ringkonnakohus nende sätete põhiseaduspärasust hindama.²

¹ RKT 12.06.2013 nr [3-2-1-68-13](#), p 16: „Kollegium peab vajalikuks märkida veel seda, et Harju Maakohus on 14. märtsi 2011. a otsuse päises hagi hinnaks märkinud 28 462 eurot 35 senti (s.o 445 339 krooni) (III kd, tl 162). Sellest hagi hinnast tuleb lähtuda ka menetluskulude kindlaksmääramisel (vt Riigikohtu 18. detsembri 2012. a määrus tsiviilasjas nr [3-2-1-171-12](#), p 12). Lähtudes hagi hinnast 445 339 krooni, tuli RLS § 56 lg 1 kohaselt koostoides lisaga 1 (1. oktoobrist 2009 kuni 22. oktoobrini 2009 kehtinud redaktsioonis) tsiviilasjas hinnaga kuni 450 000 krooni tasuda riigilõivu 45 000 krooni. Hinnates RLS sätete põhiseadusvastasust, tuleks lähtuda seega hagi hinnast, mis on maakohu otsuses märgitud, ja sellest tulenevalt lähtuda sätete põhiseaduspärasuse kontrollimisel riigilõivu määra 45 000 krooni (2 876 eurot 2 senti).“

² Samas, p 15.

4. Tulenevalt Riigikohtu suunistest jättis Tallinna Ringkonnakohus oma 27.08.2013 määrusega põhiseadusvastasuse tõttu kohaldamata hagi esitamise ajal kehtinud riigilõivuseaduse ja selle lisa sätteid, mis koostoimes nägid ette kohustuse tasuda tsiviilasjas hinnaga kuni 450 000 krooni hagiavalduselt riigilõivu 45 000 krooni.³ Sellega algas käesolev põhiseaduslikkuse järelevalve menetlus, milles arvamuse saamiseks pöördusite ka minu poole.

5. Märgin, et Tallinna Ringkonnakohus on määruse resolutsioonis ekslikult viidanud ja jätnud kohaldamata RLS § 57 lg 1 koostoimes lisaga 1, kuigi RLS 01.01.2009 kuni 22.10.2009 kehtinud redaktsioonis nägi hagiavalduse esitamisel tasutava riigilõivu suuruse ette RLS § 56 lg 1.⁴ RLS § 57 lg 1 reguleerib hagiavalduse riigilõivu suurust alles alates RLS 01.01.2011 jõustunud redaktsioonist. Hinnates ringkonnakohtu tegevust sisuliselt, on ilmne, et viite RLS § 57 lõikele 1 puhul on tegemist inimliku eksitusega (trükiveaga), kuna lõpptulemusena on kohaldamata jäetud hagihinnale vastanud õige suurusega riigilõivusumma.

6. Nõustades Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 12.06.2013 määruses väljendatud seisukohtadega ning võttes arvesse seda, et viiteviga kohtumääruse resolutsioonis ei moonuta põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse alustamise taotluse sisu, on Tallinna Ringkonnakohtu 27.08.2013 algatatud põhiseaduslikkus järelevalve menetlus lubatav.

2. Normikontrolli põhjendatus, asjassepuutuvate normide vastavus põhiseadusele

7. Arvestades Riigikohtu praktikat riigilõivude suuruse põhiseaduspärase küsimuses⁵ ja minu menetlusosalisena esitatud seisukohti nendes põhiseaduslikkus järelevalve kohtumenetlustes, leian, et 01.01.2009 kuni 31.12.2010 kehtinud RLS § 56 lg 1 ja lisa 1 koostoimes kehtinud regulatsioon on põhiseadusega vastuolus (kui ülemäära kõrge piirang kohtusse pöördumiseks) osas, milles tsiviilasjas hinnaga kuni 450 000 krooni tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 45 000 krooni.

8. Võrreldes praegu kehtiva riigilõivuseaduse redaktsiooniga, mis näeb hagihinna 28 462,35 eurot (vastab 445 33 kroonile) puhul ette riigilõivu täismäära 1 000 eurot (e-toimiku kaudu esitamisel 850 eurot), on 01.01.2009 kuni 31.12.2010 kehtinud riigilõivu määra vahe *ca* 2,8-kordne. Võrreldes enne 01.01.2009 toimunud riigilõivude tõstmist kehtinud riigilõivu summaga on vahe *ca* kahekordne.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Hent Kalmo
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

³ Põhiseaduspäraseks riigilõivuks luges ringkonnakohus kuni 31.12.2008 kehtinud RLS järgi 21 250 krooni (vastab 1 276,55 eurole)

⁴ Ringkonnakohtu 27.08.2013 määruse lk-l 5 (Ringkonnakohtu seisukoha alajaotus I) on esmalt korrektset viidatud RLS § 56 lõikele 1, hiljem aga ekslikult § 57 lõikele 1.

⁵ Nt RKPJKo 11.04.2013 nr [3-4-1-34-12](#), millega tunnistati 01.01.2011 kuni 30.06.2012 kehtinud RLS § 57 lg-d 1 ja 22 koostoimes lisaga 1 olid põhiseadusega vastuolus olevaks osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 28 760,24 euro kuni 31 955,82 eurot tuli hagiavalduselt ja apellatsioonkaebuselt tasuda riigilõivu 3 195,58 eurot (s.o veidi enam, kui käesolevas asjas nõutud riigilõiv 2 876,02 eurot).